

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ ריז

קנין י"ג

"במקרא ובמשנה"

פתח דבר:

בקנין זה נעמוד בעיקר על שתי נקודות הטעונות ביאור. ראשית כל יש להבין הרי כל הקנינים השנויים במשנתנו משמשים כאמצעי לקנות התורה, אך "מקרא ומשנה" הרי הם הם גופי תורה, ומדוע אפוא בחר התנא להחשיבם כקנין.

עוד נרחיב בחשיבות המיוחדת של לימוד המקרא והמשנה, שהמה תרי צנתרי דדהבי ומשמשים כגולת כותרת בלימוד התורה בכלל.

לימוד התורה - בסדר הראוי

נעבור לשאלה שפתחנו בה, מדוע "במקרא ובמשנה" נמנה כאחד מהמ"ח קנינים, הרי מדובר בלימוד עצמו? וברור שכל דברי חז"ל, מסר עמוק טמון במשנתם.

ואפשר לומר שחז"ל באו ללמדנו שלא די בכך שהלומד מקיים את מצותו ללמוד תורה יומם ולילה, וכמאמר הכתוב (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה", אלא מוטלת עליו החובה שהלימוד יהיה בדרך הנכונה ובסדר הראוי, ובכך יקנה בנפשו את ידיעותיה.

וראשית דבר יש ללמוד תורה שבכתב הכוללת - תורה נביאים וכתובים,

דיח _____ תורה דיליה

ורק לאחר מכן תורה שבעל פה, שהיא ששה סדרי משנה. זאת מפני שאם יהפך את הסדר, ויקדים את המאוחר או יאחר את המוקדם, דברי תורה לא יקנו שביתה בלבן.

הסבא מקלם זצ"ל: המרושל בהנהגתו - מבולבל בדעתו

ובנותן טעם להכביר מילים בשבחו של הסדר בכל הליכותיו של אדם בכלל ובלימוד התורה בפרט.

מדרכו של הגאון רבי שמחה זיסל זצ"ל הסבא מקלם שהיה מעריך עד למאוד את מדת הסדר, והקפיד על כל דבר שלא נעשה בסדר הנכון ובמתכונת הראויה. וכך הוה מרגלא בפומיה: "מידת הסדר היא גורם חשוב בכושר ההשתלמות לעבודת ה', כי מי שהוא מרושל בהנהגתו ואיננו מסודר ומדויק במעשיו, הריהו גם מבולבל בדעתו ובמחשבתו ואיננו מוכשר לעבודה קבועה ויציבה".

קרה פעם שנזדמן לסוחר אחד לעבור לפנות ערב על ידי בית התלמוד דקלם, הוא נכנס לישיבה על מנת להתפלל תפילת ערבית, בהיכנסו מצא את כל תלמידי הישיבה צמודים למקומותיהם, ומקשיבים בריכוז לדברי הסבא מקלם זצ"ל שעמד על גבי הבימה והטיף להם בקול עצוב ונוגה דברי תוכחה מרים, הוא דרש מהם תשובה ותיקון המעשים.

הסוחר שהיה חדש במקום ולא היה רגיל לשיחות מעין אלו, בטוח היה שמדובר בנשיאת הספד, הוא היטה אוזן שמא יבין מתוך הדברים מי הוא הנפטר הלז. מה גדולה הייתה תדהמתו של האיש כאשר שמע שכל השיחה התקיימה בתואנה שנמצאו "ערדליים הפוכים"!!!

וזה מה שאירע: הסבא זצ"ל נכנס לבית התלמוד, ומצא ערדליים של אחד התלמידים שלא היו מסודרים במקומם הראוי, והיו מפוזרים והפוכים. הוא כינס מיד את כל התלמידים והרצה לפנייהם את השיחה הנזכרת!

הסבא זצ"ל הבין ברוחב בינתו כי מהנהגתו של אותו תלמיד שלא הניח את הערדליים כפי שרגיל הוא להניחם, ניכר מכך שהוא מפוזר ומבולבל בכל דעותיו והליכותיו ועל ידי זה לא יוכל לצמוח ממנו אדם גדול בתורה.

קנין י"ג "במקרא ובמשנה" _____ דיט

כמו כן מסופר שהסבא זצ"ל נסע פעם לבקר את בנו הגאון רבי נחום זאב זצ"ל, שהיה עדיין בחור ולמד בעיירה אישישוק שעל יד וילנא. כשהגיע הסבא זצ"ל לאישישוק צעד הישר אל בית מלונו של בנו, ובדק כיצד נראית מזוודתו עם חפציו, ורק אחרי שמצאה שהיתה מסודרת הלך להתראות עם בנו.

הסבא זצ"ל לא בחן את בנו בדברי תורה, ולא חקר על הנהגתו, כי מהסדר הראוי של חפציו כבר נוכח שהכל אצלו כשורה.

למדים אנו מכך שמידת הסדר היא גורם חשוב ומכריע להצלחה בענייני רוחניות. אבל אם בכל ענייני החיים הסדר הוא חשוב למדי, הרי לגבי לימוד התורה על אחת כמה וכמה שהסדר הוא המפתח להצלחת הלומד. ולכן בא התנא ומלמדנו - "במקרא - במשנה", שיש להקפיד על הסדר והאירגון גם בלימוד התורה.

סדר הלימוד הנכון במשנתו של המהר"ל זצ"ל

על כך שלימוד בסדר הנכון הוא "סוד ההצלחה" של הלומד, מצאנו לג' גדולי עולם שנתנבאו בסגנון אחד.

המהר"ל זצ"ל בכמה מקומות הרחיב בזה (עי' גור אריה פ' ואתחנן, דרך חיים פ"ו, ובדרוש התורה), וזה תוכן דבריו:

"כאשר היה בדורות הראשונים נתנו גבולים ועתים לחנך נער על פי דרכו, בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן חמש עשרה לתלמוד. והכל כדי לתת לנער משא כאשר יוכל שאת לפי טבעו, כי הרי מה שהוא לפי טבעו, מקבל הנער.

כמו שסידר השי"ת אוכל לילד חלב אמו, שהוא דבר מקובל אליו, ולא סידר מן המזונות אשר אינם לפי ערכו, והמזונות שהם לפי ערכו מקבל אותם, וכן מגדל גופו לפי ערכו, ואחר כך מקבל מזונות יותר לפי טבעו, עד אשר גדל.

וכן סדרו והגבילו חכמים את הנער לפי טבעו, בן חמש "למקרא", ודבר

רכ תורה דיליה

זה יקבל הנער לפי טבעו, ויגדל את שכלו גם כן, עד שיגדל יותר ואז יתחיל המשנה, דבר שהוא לפי ערכו.

וכבר התחיל ליסד הבית בלמדו במקרא עיקרי הדינים על דרך הבנה מה, והוא לו יסוד למשנה, וכאשר כלה מלאכת הקודש במשנה, שהוא היסוד הגדול ועמוד ברזל לכל התורה, כאשר יקרב למלאכת הקודש, "התלמוד", אז יוכל לבנות מגדל ראשו בשמים, לא יפול צרור ארצה, והכל על יסוד הקיים. ואחר כך אם יקרב ידו לקרב לישא וליתן במלחמתה של תורה, אז ידיו רב לו, מלא מכל כלי מלחמתה של תורה, והם לו כחיצים ביד גיבור, קולע אל השערה ולא יחטיא.

והאדם אשר הוא חכם, כאשר יעלה על דעתו מנהגינו, ראוי שישתומם על זה איך הפליא ה' מכותינו ואבדה חכמת חכמינו, כי הראשונים התנאים והאמוראים והגאונים וכל האחרונים התחילו בסדר המסודר ללמוד תחילה מקרא, ואחר כך משנה, ואחר כך תלמוד. ובדור הזה מתחילין בתלמוד, ומחנכין הנער בן שש ושבע בתלמוד, ולבסוף יעלה אל המשנה, עכשיו לא נשאר לא תלמוד ולא שום דין ולא שום הוראה.

וכבר התחלתי להדריך בני אדם שיתנו ללמד בניהם משנה תחילה ליסוד גמור, ואחר כך כל סדר הלימוד על פי מה שגדרו חז"ל בדרכי התורה, ולא עמדה לי, באשר מתמצעים תמיד אנשים חוטאים ומחטיאים אשר כל כונתם בתורה רק לשם יוהרא, ומנעום מזה באמרם: "טוב שילמוד בנך פילפול הגמרא, בו יעלה מעלה מעלה והוא לתהלה ותפארת לך ולבניך עד עולם"...

זהו הנהגת הדור השפל ופחות, ההולכים דרכי עקלקלות ומפסידין שכר הגדול המיועד למשנה, וכמו שאמרו במדרש (ויק"ר ז, א) "אין הגלויות מתכנסות אלא בזכות המשניות", עד כאן דברי המהר"ל זצ"ל.

הגאון מוילנא זצ"ל: מתחילה צריך למלא כרסו במקרא ומשנה

גם הגאון מוילנא זצ"ל בספרו אבן שלמה (פרק ח') התייחס לדרך הלימוד הראויה, וכך כתב: מתחילה צריך למלא כרסו: מקרא, משנה, גמרא בבלי

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רכא

וירושלמי, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי וכל הברייתות, ואחר כך לעסוק בפילפול חברים, וזהו הדרה של תורה. אבל המשנה סדר הלימוד, שלומד תחילה לידע איך לפלפל ואינו יודע משנה אחת כצורתה, יאבד גם מקצת התורה ששמע בנערותו!

בעל שו"ת חוות יאיר זצ"ל: לא יתחיל ש"ס עד שיגמור סדרי משנה

עוד ראיתי בשו"ת חוות יאיר (סי' קכא) שנתבקש מת"ח אחד שיסדר לו סדר לימוד לבנו, ובסוף דבריו כתב לו:

"והנה לפום ריהטא משמע ממשנה באבות (פ"ה מכ"א) דתנן: "בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן ט"ו לתלמוד", שלא יתחיל בן משכיל ללמוד ש"ס עד שיגמור כל ששה סדרי משנה, קל וחומר מדורות שהיה לבם פתוח כפתחו של אולם, ואנן כנקב מחט סדקית..."

ומכל מקום ודאי לא היו מתחילין ללמוד עמהם דיוקי המשניות ודקדוקיהן ומה שנתחדש מרמיותן ומשינוי לשונם עד שלמדו כל או רוב המשניות, והכי מוכח מ"חמש שנים של מקרא" שהיו לומדים כל התנ"ך עם בניהם לפני שהתחילו במשנה.

וכן למד הגאון אדוני אבי זצ"ל עמי בכל יום פרק משניות, והוא הדרך הטוב והישר המגיע לתכלית יותר מכל לימוד זולתו. וכן נהגו גדולי עולם הקדמונים. ואם יתקיים בידו ויהיה בקי בו הרי שערי חכמה של כל חלקי הטורים פתוח לפניו... עכ"ל.

מדוע בוכה הקב"ה על מי שאינו יכול לעסוק בתורה, ועוסק?

ולפי היסודות שיצקו לנו גדולי עולם אלו, ניתן להטעים את הגמרא במסכת חגיגה (דף ה:): "ת"ר שלושה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום: על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, ועל פרנס המתגאה על הציבור".

וידועה הקושיא מדוע הקב"ה בוכה על מי שאינו יכול לעסוק בתורה

רכב _____ תורה דיליה

ובכל זאת עוסק, הרי לכאורה אדם שכמותו עושה נחת רוח להקב"ה שלמרות קשייו הוא עוסק בתורה, ומה מקום לבכיה זו?
אולם לפי דברינו אפשר לפרש, מי "שאינו יכול לעסוק בתורה" היינו שעדיין אינו ראוי לעסוק משום שלא למד כסדר הראוי, ולפני שהוא בקי ורגיל במקרא ובמשנה הוא כבר מדלג ללימוד הגמרא, לימוד מעין זה אינו נושא פירות כי חסר בו הבסיס והיסוד של כל בנין ידיעת התורה, ועל כן הקב"ה בוכה על שלומד הוא באופן לא ראוי ולא יראה לעולם סימן ברכה בלימודו!...

"טוב אשר תאחז בזה, וגם מזה אל תנח ירך"

יש להוסיף: לא זו בלבד שהדרך הנכונה להתחיל את סדר קנין הלימוד דוקא במקרא ובמשנה, אלא אף לאחר שכבר התחיל להשתלם בתלמוד, עדיין רבה החובה על האדם לשנן שוב ושוב את פסוקי המקרא ופרקי המשניות כדי שיהיו מחודדים בפיו ולא ישכח אותם, שהם אבן היסוד לכל תלמודו.

ונראה שזה עומק דברי חז"ל במדרש רבה (קהלת ז, יח) על הפסוק: "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ירך כי ירא אלוקים יצא את כולם" וכך דרשו: "טוב אשר תאחז בזה - זה מקרא. וגם מזה אל תנח ירך - זה משנה. כי ירא ה' יצא את כולם - כגון רבי אבהו דקיסרין שהיה בקי גם במקראות ובמשניות".

"המקרא והמשנה הם יסוד בית התלמוד"

ועל אותו הדרך פירש המדרש שמואל זצ"ל בקנין זה: "שצריך האדם להיות בקי בהן, כי המקרא והמשנה הם יסוד אשר בית התלמוד נכון עליהן, ואיך יוכל לבנות הבית בלי יסוד, ועל כן אמר שאין התורה נקנית אלא אם כן הוא בקי במקרא ובמשנה". וכן פירש בתפארת ישראל, שכונת הקנין הוא להיות בקי בהן.

ת"ח צריך שיהיה בקי בכ"ד ספרים

וראה במדרש רבה (שה"ש ז, יא) על הפסוק "נפת תטופנה שפתותיך כלה"

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רכג

- "ר' הונא ור' חלפת קיסריה בשם ר' שמעון בן לקיש אמרי: מה כלה זו מתקשטת בעשרים וארבעה תכשיטין, ואם חסרה חוסר דבר אחד מהן אינה כלום, כך תלמיד חכם צריך שיהא רגיל בעשרים וארבעה ספרים ואם חסר אחד מהם אינו כלום!"

הכלל העולה שת"ח צריך להיות בקי בספרי התנ"ך, והתועלת בזה מבוארת לכל בן דעת, כי ידוע שכל התורה שבעל פה בנויה ומבוססת על פסוקי התורה ופסוקי נביאים וכתובים, ודברי התלמודים הם הפירוש הנכון והמזוקק של המקראות. ואם כן כדי להבין תורה שבעל פה על בורייה זקוק הלומד לידיעה והבנה בתורה שבכתב.

כחוזק היסוד כך גודל הבנין

וכמו שכתב הגאון רבי משה חאגיז זצ"ל בספרו משנת חכמים שאין ספק שהמקרא והמשנה הם שני העמודים אשר התלמוד הגדול נבנה עליהם עד שאמרו חז"ל במסכת קידושין (דף מא.) "כל שאינו לא במקרא לא במשנה ולא בדרך ארץ איננו מן הישוב".

והרי ידוע בחכמת הבנין, שככל שהיסודות הם חזקים ובריאים יותר כך הבנין שעליהם יכול להיות גדול יותר ורב קומות ולמרות זאת יהיה יציב וחזק. אבל אם היסודות הם רעועים ואינם איתנים דים, הבנין שעליהם יהיה בסכנת נפילה.

ואם כן הוא הדין כאשר התלמיד חכם חכמתו מיוסדת על כ"ד ספרי התנ"ך ודעתו תיכון על ששה סדרי משנה, יכול הוא לבנות עליהם בנינים גבוהים לתפארה בחכמת התורה. אבל אם נעדר ממנו יסודות חשובים אלו כל תורתו עומדת על קרן הצבי. עכת"ד.

ועל כן מצאנו לנכון להרחיב מעט את הדיבור על הנחיצות הרבה שכל לומד צריך להקדיש מזמנו ללימוד התנ"ך, ולכל הפחות ילמד כסדר את הפרשה עם פירוש רש"י זצ"ל או הרמב"ן זצ"ל. ויש לידע כי התועלת שצומחת מלימוד זה היא גדולה עד למאוד!

רנד _____ תורה דיליה

מכתב נורא מרבינו החפץ חיים זצ"ל

בראשית הדברים ראיתי לנכון להעתיק מכתב מרבינו החפץ חיים זצ"ל אשר כתב בחודש אייר בשנת תרפ"ט (עי' אגרות ומאמרי הח"ח מכתב י"ח), ובו הוא מביא דברים כדרבנות. וזה לשון המכתב:

"הנה אחדים שאלוני, הלא רואים אנו, כי כל הסימנים שאמרו חז"ל שעתידים להיות קודם ביאת משיח צדקנו, כמעט שנתקיימו כולם. וגם חילול השם גדול מאוד בימינו אלה בעוה"ר, וכתוב בקרא (יחזקאל לו, כב) "לא למענכם אני עושה זאת בית ישראל כי אם למען שמי אשר נתחלל בגוים". וכן אנו אומרים ג' פעמים בכל יום בתפילת שמו"ע, "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו", שמכל זה לבד היה ראוי שיבוא משיח צדקנו, ולבסוף עדיין סובלים אנו מפני חמת המציק, וישועה עוד רחוקה מאתנו, ועקבות משיח צדקנו עדיין לא נראו, ואם כן מה זאת עשה אלוקים לנו, הלא לא חשד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא. את כל זה שאלוני ובקשו תשובה ממני.

וזאת אשר השבתי להם: בודאי לא יפלא מד' כל דבר ותשועת ד' כהרף עין, וכדכתיב (תהלים צה, ז): "היום אם בקולו תשמעו", שביד ד' להביא לנו הגאולה בכל יום ויום, ובודאי חושש הוא למען כבוד שמו, שלא יתחלל בגוים.

אך הדבר ברור אצלי, שהקב"ה עוד מעכב קצת את זמן הגאולה, כדי שנכין את עצמינו לביאת משיח צדקנו, ולא נבוא לקבל פניו ערומים בתורה ובמצוות.

וביארתי להם הענין על פי משל, לעשיר מופלג אחד שזימן את קרוביו ומיודעיו לחתונת בנו, ובאשר ידע, כי בחתונה ימצאו בין הקרואים עשירים מופלגים רבים, ובזיון גדול יהיה לו, אם יבאו אנשים אחדים במלבושים צואים וקרועים, ועל כן הזהירם כי מאוד מאוד יקפידו על מלבושיהם שיהיו נקיים ויפים שלא תכסה בושה וכלימה פניו כשישב עמהם על שלחן אחד.

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רכה

כן הדבר בענינינו, מבואר בספרים הקדושים שהקב"ה נקרא בבחינת חתן, וכנסת ישראל בבחינת כלה, וכן כתוב מפורש בקרא (ישעיה סב, ה): "כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך". וזמן הגאולה הולך וקרב, וביד ד' להביאה בכל יום, וגם אנו מחכים על זה. הלא אנו צריכים להכין את עצמנו בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, שהם המלבושים הרוחניים, שבהם נוכל לקבל פני מלכנו כשיבוא לנו, הוא וכל קדושיו איתו, בודאי יחפוץ כל אחד מאתנו לקבל פניו ולהנות מזיו שכינתו. ואם לא נהיה מוכנים, הלא בושה וכלימה תכסה פנינו, כשנבוא ערומים מתורה ומצוות, ועל כן אבאר כאן קצת, במה עלינו להתכונן ביותר לפניו:

איתא בחז"ל (קידושין דף ל:): לעולם ישלש אדם שנותיו, שלישי במקרא שלישי במשנה שלישי בגמרא. ופריך שם, מי ידע כמה יחיה? ומשני, לא צריכה אלא ליומי, שבכל יום ויום צריך האדם ללמוד מקרא משנה גמרא. ובימינו שאי אפשר ללמוד הלכה פסוקה מן הגמרא, אנו מחוייבים ללמוד גם ספרי הלכות בכל יום, ויותר ללמוד הלכות המצויות, כמו שו"ע או"ח, שההלכות האלו הנן מעשים בכל יום, שצריך כל אדם לדעת איך ליזהר בהם. והאדם הפשוט שאי אפשר לו ללמוד בעצמו הלכות, מחוייב להצטרף לאיזה חברה הלומדת הלכות, כמו חברה "חיי אדם" וכדומה, ואם אי אפשר לו גם בזה, ישתדל בכל כוחו על כל פנים לדעת מקרא שעיקרו חמשה חומשי התורה.

עיקר לימוד המקרא - חומש עם פירוש רש"י זצ"ל

ממשיך החפץ חיים זצ"ל ואומר - והנה עיקר הלימוד של מקרא הוא, לימוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י ז"ל בכל שבוע. איתא בארחות חיים לרבינו הרא"ש, שציוה לבניו ללמוד פרשת השבוע ע"פ פרש"י. ולא כמו שנוהגים בהרבה מקומות, שלומדים שם עם ההמון פרשת השבוע בכל שבת קודש, ואז אומר להם רב החברה איזה דרוש על הפרשה, ומאריך בדרשתו, ועל פי רוב לומד עמהם רק פרשה אחת ולא יותר, ויתר הסדרה נשארה אצלם בלא לימוד. ולא זו הדרך של לימוד המקרא.

ואל יאמר האדם, הנה אני מעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום,

רבו _____ תורה דיליה

ובזה יוצא אני ידי חובתי, לא כן הדבר, כי בזמן הגמרא היה אז התרגום לימוד גדול ונכבד, שעל ידו הבינו ההמון את התורה, מה שאין כן אצלנו בימינו אלה, אין אנו יוצאים יד"ח בתרגום, לפי שאין המוני אחינו בני ישראל מבינים אותו וצריכים אנו לביאור נכבד שיפרש היטב את תורה"ק, וביאור כזה הוא פירוש רש"י, והוא אצלנו מדינא, במקום התרגום שמלפנים.

את כל זה מצאתי לנחוץ למאוד לזרז אחינו בני ישראל עליהם. והרי ביארתי כאן קצת במה עלינו להכין את עצמנו לפני ביאת משיח צדקנו, כל אחד ואחד לפי מדרגתו, **ובלא זה, אין לנו שום פנים לבקש על ביאת משיח צדקנו, אם לא נהיה מוכנים כלל בידיעת התורה.** כי זהו עיכוב גדול לביאתו, כי הלא נגרום בזיון לו וגם לעצמנו, כשימצא אותנו ערומים לגמרי מידיעת התורה.

על כן אחי ורעי, החרדים לדבר ד' ותורתו, הת"ח והבעלי תורה שבכל עיר ועיר, עליכם המצוה הזאת, לעורר את המון אחינו בני ישראל שאינם יכולים ללמוד בעצמם, ולחבר אותם לחבורה אחת וללמוד עמהם פרשת השבוע עם פירש"י, פרשה אחת בכל יום, ולבאר לפניהם היטב את דברי התורה, כל אחד ואחד כיד ד' הטובה עליו, לא בדרשות ארוכות, כי אם בקצרה בטוב טעם ודעת.

וד' יהיה בעזרתנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, נזכה להיות בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן". עד כאן לשון המכתב.

ומה נותר לנו להוסיף אחרי קריאה כה נרגשת מלבו הטהור של רבן ומאורן של ישראל!

למה נקראו הראשונים "סופרים"?

המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל בהקדמה לספרו "דעת תורה" הפליג במילים על חשיבות לימוד המקרא, הוא ביאר גם את האופן הנכון של הלימוד, וכה הם דבריו:

"לפיכך נקראו הראשונים "סופרים", שהיו סופרים כל האותיות שבתורה,

קנין י"ג "במקרא ובמשנה" _____ רכז

שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ספר תורה, דרש דרש חציין של תיבות, יכרסמנה חזיר מיער, עיי'ן דיער חציין של תהלים, והוא רחום יכפר עוון חציו דפסוקים.

נשתבשנו! וכבר נשכח מאתנו כל אופן ההשגה ללימוד המקרא בטהרתו ואמיתתו. אנחנו סוברים כי אחרי שהתורה מתחלקת לארבעה פנים של פרדס, פשט רמז דרוש סוד, הנה אנחנו בלימודינו אוחזים בחלק הפשט שבתורה. ומה זה שאנו קוראים בשם פשט? היינו תרגום המילות וביאורי המשכם וכדומה, הנה זה שיבוש גמור, רחוק לגמרי מכל ענין לימוד התורה!

חכמינו ז"ל מנו התיבות וספרו האותיות ולמדו החסרות והיתרות, גם לרבות התגים והקוצים של כל אות ואות, וזהו הלימוד מקרא שהם למדו. ובמסכת אבות (פ"ה מכ"א): "יהודה בן תימא היה אומר בן חמש שנים למקרא". הנה עסקו בלימוד המקרא חמש שנים שלימות, אצלנו הלא ילד בעל כשרון גומר כל המקרא במשך של שנה אחת. וכנראה שהקביעות של חמש שנים שלימות ללימוד המקרא היתה זאת לכולם ממש, גם לחז"ל הקדושים, הנה כי גם חכמים כמותם היה להם להתעסק משך זמן רב כזה במקרא לבד.

וזהו דקאמר הגמרא, "לפיכך נקראו הראשונים סופרים", אחרי מימרא דרב ספרא, שלעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא וכו', ומה זה שחייבוהו לעסוק בו שליש ימי חייו? במה ימלא זמן כה ארוך במקצוע זה של מקרא? אנו, מה ענין לנו כלל עם הוא"ו דגחון הוא חציין של תורה אם לאו, ואם העיי'ן דיער חציין של תהלים, אבל חז"ל הקדושים זה היה כל עיקר לימוד המקרא שלהם, עד כי נקראו בשם סופרים, שהיו סופרים האותיות ומספרם".

לימוד מקרא אינו גרוע מלימוד מעשה המרכבה!

ממשיך רבי ירוחם זצ"ל בדבריו: "לימוד מקרא לא נגרע מלימוד מעשה המרכבה, קבלת תורה הוא, כל ההכנות הנאמרות ללימוד התורה, שצריך להיות באימה וביראה ברתת ובזיעה כמעמד בסיני, הוא גם בלימוד המקרא!

וזה מה שאמרו במדרש (שה"ש א, נב) על בן עזאי שהיה יושב ודורש והאש

רכה _____ תורה דיליה

מלהטת סביבותיו, אזלון ואמרון לרבי עקיבא: רבינו, בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו. הלך אצלו ואמר לו: שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך, אמר לו: הן! אמר לו: שמא בחדרי מרכבה היית עסוק? אמר לו לאו, אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן!

ורואים מזה שלימוד מקרא כלימוד מעשה המרכבה, אש מלהטת כולה!

ולכן קבענו לימוד המקרא ביחוד בשביל בני הישיבה אשר מחו"ל. כי מלפנים בישראל, היה כל ילד אצל מלמדו לומד וחוזר במקרא כמאה פעמים, וגם כל הבחינות על התלמידים היו בזה אם בקיאים הם בתורה נביאים וכתובים, ועכשיו לדאבוננו הרבה מדלגים על זה ובאים תיכף ללימוד הגמרא, ונשארים בזה לקויים מאוד באמונה וחסרים כל ההתחלה, כל היסוד בבנין ושכלול כל קומתם. וביחוד אצל בני חו"ל אשר גם נתחנכו בנעוריהם על מצועי נכרים, ובאים בישיבה זו אחר ימי בגרותם, הנה לימוד המקרא ובקביעות, ימלא להם במדה מרובה מאוד, את זה העדר שנעדר להם בראשיתם.

הלומד ימים ושנים בקביעות גדולה חומש ורש"י בטוב טעם ודעת, בשום שכל ובינה, בכל הדקדוק שיוכל, הוא יצוא יצא ברכוש גדול, ישתלם בבנין קומתו, ואשרי לו!"

אלו הם דבריו הנפלאים של המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל.

לימוד המקרא בגדלות באופן שכאיילו לא למד מעולם

הגאון רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה היה מעורר שצריכים ללמוד את פרשיות התורה עם פירושיה לאחר שנהפך לבר דעת, ואין להסתפק בלימוד השטחי שלמד בהיותו קטן בבית תלמודו, משום שכך גם התפיסה בעיקרי האמונה נשארת נבובה ושטחית.

והיה מצטט את דברי החובות הלבבות (שער חשבון הנפש אופן כ"ד): "ראוי

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רכט

לך להתחיל בעת חוזק שכלך והכרתך לעיין בספר תורת האלוקים וספרי נביאיו כמי שלא למד מהם אות, ...ואל תניח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחילת לימודך, אלא דרוש מעצמך להבין את הדברים מחדש, כאילו הנך מתחיל ללמוד אותם עכשיו, ואז יתגלו לך מהתורה ומדברי הנביאים והחכמים סודות שלא היה באפשרותך להשיג על ידי הלימוד שלימדו אותך בתחילת התפתחותך... כי צורת הענינים הדקים אצל מי שהכרתו חלשה אינה כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה. וכל אשר תוסיף הכרת האדם כן יוסיף בירור הענינים".

וכך נהג להסביר את הדברים: ראשית לימודו של אדם בתורה שבכתב, הוא בהיותו פעוט בגילו ובשכלו, לימוד זה כולל גם ענינים עמוקים כמו בריאת העולם, או חטא האדם הקדמון וכיו"ב. וכפי שנקלטה אצלו ההשקפה בנושאים אלו בתחילת התפתחותו השכלית כך נשארת לדידו התמונה לכל ימי אורך חייו מבלי להעבירם תחת עין הביקורת. זאת משום שהגירסא דינקותא וכל השבשתא שנלווית אליה, באופן המחשבה ובצורת ההשגה נתגבשו בקרבם והיו למושכלות שאין להרהר אחריהם. והמה משמשים כיסוד ובסיס במהלך מחשבותיו, הכרתו והשקפתו על החיים.

לעתים שוכחים אנו לגמרי כי אינה דומה הבנה של הלומד בקטנותו למי שלומד כשהכרתו חזקה!

אם היינו משתחררים מהתפיסת המושגים שנשארו חקוקים במוחנו בירושה מהקטנות, אזי אופקים רחבים, ושמים חדשים, היו מתגלים לנו במלוא יופיים, בבחינת תורה חדשה תראינה עיניך, כי שכל חזק ובוגר מביא להבנה עמוקה ומקיפה יותר, בהיותו חודר לעומקם של דברים.

אפשר לראות זאת בחוש: שערך לעצמכם, איזה ציור מצטייר במוחו של ילד קט לדמותו של המלך? בעיני רוחו רואה הוא איש ישוב על כסא המלוכה כשכתר על ראשו ושרביט בידו... אין לו היכולת לחשוב מעבר לכך. אך ככל ששכלו מתפתח, כמו כן המשמעות של דמות המלך מקבלת משמעות עמוקה ונכונה יותר.

דל _____ תורה דיליה

לכן חובה גמורה להשתחרר מהתפיסה של הגירסא דינקותא, וללמוד שוב את כל התורה עם הבנה מעמיקה של בוגר!

המקבל ספר מהמלך, כמה טורה היה טורה להבינו?

יש להוסיף ולהטעים: החובות הלבבות (שם אופן ה') ממשיל על כך. אדם אם היה מקבל ספר ישירות מידו של המלך, לו היה מסופק אם הבין את הכתוב בו, כגון שנפל לו ספק בקריאת הכתב או בהבנת המילים, או שאין הוא משיג בדעתו את תוכנו העמוק של הספר, בגלל עמקותו ודקות הדברים או מפני סגנונו הצח. ברור שהיה מרכז בהבנתו את כל לבו ושכלו כדי להבין דברים לאשורם, והיה מצטער צער רב כדי לעמוד על כונת המלך בספרו.

ואם כן, יאמר האדם לעצמו: ומה אם הייתי עושה זאת כדי להבין ספר של אדם חלש ובן תמותה, ק"ו בן בנו של ק"ו שיש לנו להשים כל כוחנו ומאוינו בכדי להבין את ספר הספרים של בורא כל עולמים, מה רבה החובה המוטלת על כתפינו לדייק בו עד היכן שידינו מגעת, כדי לברר וללבן מהו רצון ה'.

הנהגת הגדולים בענין לימוד המקרא

המתבונן בדרכיהם של גדולי ישראל בכל הדורות, ימצא שהם קבעו לעצמם סדר ללימוד חשוב ועיקרי זה, וכן הם ציוו את האחרים שיקפידו על כך.

ישיבת וולאז'ין - פתיחת הסדר היה עם לימוד חומש

בספר אבי הישיבות (עמ' 460) מביא שבישיבת וולאז'ין, על כל פנים מה שידוע שמתקופת הגרי"צ זצ"ל בן רבינו הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל ועד תום כהונת הנצי"ב זצ"ל, היה הנוהג לפתוח את סדר היום בישיבה עם לימוד חומש. תיכף אחר התפילה היו מתכנסים כל בני הישיבה אצל השולחנות הארוכים, וראש הישיבה היה קורא "פרשה חומש", ומבאר ומחדש כדרכו. שני חיבורים יקרים צמחו מזרעוני השקאה תמידית זו: ספר "פה קדוש"

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ דלא

מאת הגאון רבי איצלה זצ"ל, ו"העמק דבר" מחתנו הנצי"ב זצ"ל. ויש הטוענים בתוקף כי אף מייסד הישיבה רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל בעצמו לימד בכל יום לבני הישיבה "פרשה חומש".

וכן העיד הגרמ"מ מקמניץ זצ"ל על הגאון רבי ישראל משקלוב זצ"ל שהיה נוהג להשמיע שיעור ברבים בחומש עם רש"י מדי יום ביומו.

**צוואתו של בעל "הנתיבות המשפט" זצ"ל לבניו - שיעור קבוע
במקרא ובמשנה**

בצוואת הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל בעל הנתיבות המשפט כותב הוא לבניו (ע"י אות א'): "אהובי בני, תחילת דינו של אדם על דברי תורה. יהיה לכם שיעור קבוע בכל יום למקרא ולמשנה. ואם כי אמרו חז"ל תלמוד בבלי כלול מכולם, הם כבר מלאו כרסם במקרא ומשנה, וגם כי אין יצר הרע שולט לתלמוד שלא לשמה בלימוד משנה ומקרא, ואף שלא ראיתם כן ממני, בנערותי עשיתי כן ולעת זקנותי בגד בי הזמן והייתי טרוד מאוד ולא יכולתי לקיים כאשר עם לבבי".

תלמד בכל יום שיעור קבוע בחומש עם רש"י

בספר יד אליהו מובא מה שכתב הגאון רבי אליהו רגולר זצ"ל במכתב בו מורה הוא הנהגות לחתנו: "תלמד בכל יום ויום שיעור קבוע בחומש עם רש"י פשוט דוקא, בלי שום מפרשי רש"י כלל... ולחזור השיעור חמש פעמים. ובאמת עיקר התכלית בלימוד הוא על ידי בקיאות במקרא... כי בקיאות הפסוקים מעלים את האדם לזכור מדרשי חז"ל בהש"ס... למען השם לא לשנות, כי זה עיקר יסוד התורה. ואשרי מי שלמד חומש בראשית לימודו, טרם הגיע לכלל גמרא".

גם החתם סופר זצ"ל היתה דרכו לקבוע שיעור על חומש עם פירוש רש"י, וכן בתנ"ך. וכן העיד בקן סופר (מכתב קכ"א): "והלואי שילמוד חומש ורש"י ונביאים ראשונים ותהלים עם בעלי בתים וגם עם בחורים, כי בזה הצליח אדמו"ר החתם סופר זצ"ל, כי היו הכל שוחקים עליו בנעוריו והוא נעשה ראש הדור לכל גדולי עולם".

רלב _____ תורה דיליה

כך גם כתב השל"ה הקדוש (מסכת שבועות): "ולמדתם את בניכם כסדר הזה, הנער כשיתחיל ללמוד מקרא לא יזוז עד גמר תורה נביאים כתובים היטב היטב... אחר כך משניות כולם מן שיתא סדרא שיהא שנונים בעל פה, ואחר כך התלמוד באורך ורוחב ופוסקים, ואז מלאה הארץ דעה".

הפרי מגדים זצ"ל באיגרתו הניצבת בפתיחת שו"ע או"ח כותב: "והבחורים אשר אומרים כי חרפה להם ללמוד בישיבה פרשה חומש עם רש"י וקפיטול בנביאים וכתובים, לו חכמו ישכילו היו לומדים זה ראשונה לכל. ראה נא הרא"ם זצ"ל אשר העיר עיני כל ישראל בחיבורו על רש"י עה"ת, ואני משבח הספרדים בזה אשר לימודם עולה יפה, ובודאי כי לא אלמן ישראל בינינו האשכנזים ת"ל גאוני הזמן אשר לומדים כסדר הראוי והנכון. אומנם ראוי היה שישגחו בעין חמלה ולזכות הדור שהמלמדים ילמדו עם תלמידים כראוי, ולא כאותן שלומדים עם תלמידים גפ"ת, עם שיודע להקשות איזה קושיא ותירוץ, חכים ורבי יתקרי, ובתנ"ך אין לו שום ידיעה, ובחמלת ה' עלי נתעוררתי מעצמי ולמדתי קצת עם התלמידים מה שחנני השם".

"בעמדי על דעתי בינותי תחילה בספרי הכ"ד"

התוספות יו"ט זצ"ל בהקדמה לספרו מעדני יו"ט ודברי חמודות על הרא"ש מתבטא בזה"ל: "וכל דבריהם האמת והצדק, שכך הוא ודאי נכון אמת ויציב וקיים ללמוד וללמד בישראל כחוק הזה ולא יעבור, ולכן אנכי בעמדי על דעתי בינותי תחילה בספרי הכ"ד, שהוא המקרא כולו, אשר המה מפורשים באר היטב על ידי המפרשים המפורסמים זכר כולם לברכה ולחיי העולם הבא... ופניתי אז אני עם לבבי אל המשנה, וברוך ה' אלוקי ישראל על כל הטובה אשר הטיב עימדי לתת לי כח וחיל לאסוף ולהוסיף תוס' יו"ט על כל הסדרים ששה..."

והם המשניות ללמדם דבר יום ביומו פרק אחד בכל בתי כנסיות אחר תפילת השחר, ומאז באתי אל הגמרא והנמשך ממנו, הלא המה הפוסקים אשר בכל דור ודור קמו אחריו לסידור, אשרי שלו ככה, מאלוקיו ישא ברכה..."

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רלג

"אף אם יחיה אלפיים שנה לא יימנע מללמוד הסדרה"

וראה את דברי בעל היסוד ושורש העבודה זצ"ל (שער הניצוץ פ"ב): "אך בזאת נאות לכם, אם יקבע האדם את עצמו בקביעות ללמוד בכל שבוע ושבוע, חק עולם לא יעבירנו, הסדרה עם פירוש רש"י כנהוג... ועל ידי זה יוכל האדם לבוא לידי בקיאות בחמשה חומשי תורה היטב על בוריים בעז"ה. אך לבל הוסר התמיד כסדרו, אף אם יחיה אלף שנים פעמים, לא ימנע עצמו בכל שבוע מללמוד תמיד כסדרן הסדרה עם פירוש רש"י זצ"ל, ודבר זה נקל לעשותו".

צורבא מרבנן ועם הארץ מדאורייתא...

ומסופר על הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, שהייתה דרכו בקודש שכאשר באו אצלו בחורים להיבחן על גפ"ת, היה פותח במבחן על חומש ורש"י מפרשת השבוע, ואמר שכאשר שולטים בגמרא אך אין יודעים חומש עם רש"י, הרי זה בבחינת **צורבא מרבנן ועם הארץ מדאורייתא!**

להיות בקיאים מ"בראשית" ועד "לעיני כל ישראל"

וראיתי שבספר מדרש פנחס (דף יז, אות ס"ג) מובא, שהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, הזהיר שילמדו הנערים כל התורה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל", ויהיו בקיאים בה, וכשיעשו כן בודאי יהיו אנשים כשרים, וגם ינצלו מהרהורי עבודה זרה!

רבי שלמה קלוזנר זצ"ל - על מה נאמר "מנעו בניכם מן ההגיון"?

עוד ראיתי שהגאון רבי שלמה קלוזנר זצ"ל בשו"ת האלף לך שלמה (יו"ד סי' רנט) נשאל שם אם ראוי הדבר ללמוד בזמן הזה תנ"ך עם פירושי הקדמונים, וזו אשר השיב:

"ודאי ראוי לעשות כן. ומה שאמרו חז"ל (בברכות דף כח:): "מנעו בניכם מן ההגיון" (ופרש"י זצ"ל: לא תרגילום במקרא יותר מדאי משום דמשכא) אין זה ראייה, **חדא** למה אמר "בניכם", הוה ליה למימר עצמיכם ולמה תלה בבניכם? אך הכונה

רלד _____ תורה דיליה

דודאי הגדול בר דעת מותר וראוי ללמוד כי הוא בר דעת ויכול לשמור עצמו שלא ילכוד ברשת האפיקורסים, אך בניכם בעודם בקטנותם יש לחוש דאין להם דעת להיות נשמרין מכת הפוקרים, אבל בר דעת מותר וראוי לו. והשנית, דכוונת הש"ס הוי שלא יעשה מזה עיקר הלימוד, אבל אם לומדים גם ש"ס ופוסקים, ללמוד שעה או ב' תנ"ך עם פירושי הקדמונים ודאי מותר. וכן הוא בשו"ע סימן רמו ס"ד וכן עיקר".

ומענין לענין באותו ענין, נתמקד עתה בנקודה חשובה עד למאוד הנוגעת ללימוד המקרא.

יש ללמוד חומש "למעשה"!

המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל היה אומר שבעלי המוסר הנהיגו שחובה ללמוד חומש "למעשה", ונבאר את הדברים:

ידועים דברי הגר"א זצ"ל המובאים בספר מעלות התורה, כי תרי"ג מצוות שמנו הקדמונים הם כללים, אבל פרטיהם של המצוות רבים הם בלי שיעור, כי הרי ישנן פרשיות שלימות בתורה שאין בהן אפילו אחת מתרי"ג המצוות, ולא יתכן פרשה בתורה בלי מצוות.

ובהכרח צריך לומר כי בכל פרשה בתורה ספונים וטמונים מצוות מעשיות רבות. ותוך כדי לימוד החומש יש לעמוד על מצוות אלו הזרועות בכל פרשה ופרשה שבתורה.

המעייין יקח לו לדוגמא את הספר אור יחזקאל ממרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אשר בכל המכתבים שכתב כמעט ללא יוצא מן הכלל, העיר הערות מעשיות מתוך הפרשה של אותו שבוע שבו כתב את המכתב, כי היה חי ממש את פרשת השבוע הלכה למעשה!

זאת ניתן אל לבנו, מהתורה על פרשיותיה פסוקיה תיבותיה אותיותיה ותגיה אפשר לדעת ולהשיג בכל התחומים, הכל ממש, כי לית לך מידי דלא רמיזא באורייתא, ומכל מקום ברור שלימוד הפרשה בכל שבוע הוא מורה לנו את הדרך אשר נלך בה בחיי היום יום של כל אחד.

קנין י"ג ג "במקרא ובמשנה" _____ רלה

צא וראה שהרבה גדולי עולם ידעו והשיגו רבות אך ורק על ידי לימוד התנ"ך.

וכמו שידוע על רבינו החפץ חיים זצ"ל שהיה בקי בעל פה ממש בתנ"ך עד כדי שיכל למנות בעל פה את אותיותיו, והיה לו ספר תנ"ך שלא היה מש מתיק טליתו. מעשיות רבות ישנן על כך שתמיד היה קולע אל המטרה מכח פסוקי התורה, וכן ידע הרבה מן העתידות על ידי פסוקי התנ"ך.

רוח קודשו של הסבא מסלבודקה זצ"ל - ממקרא בתנ"ך

ידועה בשער בת רבים התבטאותו הנדירה של הסבא מסלבודקה זצ"ל שצפה ברוח קדשו את אכזריות הגרמנים ימ"ש. היה זה כשנתקל פעם בגרמנים שניכר היה שאוהבים הם בעלי חיים ואף טיילו עמהם, הפטיר על כך הסבא זצ"ל את הפסוק בהושע (יג, ב) "זובחי אדם עגלים ישקון", ואמר: כאן עוד יזבחו בני אדם!

סגולתם של פסוקי התורה

ורבו המקורות בדברי חז"ל על הסגולות הנפלאות שנשתבחו בהם פסוקי התורה, ראה בילקוט שמעוני (דברים תקמב): "אין לך פרשה שאין בה תחיית המתים, אלא שאין בנו כח לדרוש".

ובמדרש (שוח"ט ג, ב) איתא: "לא ניתנו פרשיותיה של תורה על הסדר, שאילמלי ניתנו על הסדר, היה יכול לבראות עולם ולהחיות מתים ולעשות מופתים, לפיכך נתעלם סידורה של תורה!"

כל מה שהיה הוה ויהיה כלול בתורה מבראשית עד נח!

והנה הגר"א זצ"ל בפירוש על ספרא דצניעותא כתב בגודל מעלת פסוקי ופרשיות התורה דברים נפלאים, וז"ל: "והכלל, כי כל מה שהיה והוה ויהיה עד עולם, הכל כלול בתורה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל". ולא הכללים בלבד, אלא אפילו פרטיו של כל מין ומין ושל כל אדם בפרט, וכל מה שאירע לו מיום היולדו עד סופו וכל גלגוליו וכל פרטיו ופרטי פרטיו. וכן של כל מין

רלו _____ תורה דיליה

בהמה וחיה וכל בעל חי שבעולם, וכל עשב וצומח ודומם וכל פרטיהן ופרטי פרטיהן בכל מין ומין וכו', וכל זה נכלל כולו בפרשת בראשית עד נח!"

לא יתכן שתהיה סתירה בין העולם הזה לתורה!

וידועים דברי הזוהר הקדוש (תרומה דף קסא עמוד א): "כד ברא קודשא בריך הוא עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא!"

וכמו שמפורש במדרש רבה (בראשית א, א) שהתורה שימשה כעין תוכנית אדריכל ביצירתו ובנינו של עולם: "רבי הושעיה פתח ואמר: התורה אומרת, אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסיות יש לו לדעת איך הוא עושה חדרים, איך הוא עושה פשפשין (חדרים קטנים), כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם!"

הגרי"ש אלישיב זצ"ל נהג לומר: מכאן זכינו ללמוד דבר גדול, כי לפי דעת אומות העולם, חיי התענוגות של העולם הזה, הם דברים העומדים בסתירה גמורה לעצם התורה, והגדילו פוקרים מתוך עמנו ואמרו: "אילו היו הרמב"ם או הבית יוסף והרמ"א חיים בתקופתנו תקופת השפע והמותרות, היו משנים את התורה לפי דרישת הזמן ודרישת המדינה. גישה זו נובעת מתפיסה של בעלי המדע כי התורה היא מנוגדת לחיים.

רבי הושעיה במאמרו בא להוציא טעות זו מלבם של צדוקים, התורה אינה צריכה להתאים את עצמה לחיים, אדרבה, לא תיתכן שום סתירה בין החיים לתורה, כי הרי התורה היא אבן היסוד של כל חיי העולם, ובהכרח הכל ישק על פיה!".

מה היה עושה החפץ חיים זצ"ל בשביל להתחזק באמונה?

ומפני שדברי התורה הם רצון ה' ממש, כל ההוגה בה מוצא לנפשו חיזוק באמונה. וכמו שהעיד על החפץ חיים זצ"ל אחד מתלמידיו, שהיה קורא בכל יום בבוקר מיד לאחר ברכות השחר, מ"בראשית ברא" עד "אשר ברא אלוקים לעשות", את כל סדר בריאת העולם, כדי להתחזק באמונה!

קנין י"ג ☞ "במקרא ובמשנה" _____ רלו

ואם החפץ חיים זצ"ל הרגיש בכך חיזוק באמונה, אנו על אחת כמה וכמה!...

עצה נפלאה להיות בקי בחמשה חומשי תורה עם מפרשים!

וראיתי שבספר אור לציון (מוסר ערך תורה מאמר ז') כתב עצה טובה ומועילה, כיצד בנקל יוכל כל אחד לרכוש לו ידיעה רחבה בכל חמישה חומשי תורה, ואלו דבריו: כל שנה ושנה ילמד בכל שבוע הפרשה של אותו שבוע עם מפרש אחד במשך שנה שלימה, ולשנה השניה עם מפרש אחר וכן הלאה. דרך משל, שנה אחת ללמוד כל החומש עם פירש"י זצ"ל, שנה לאחריה עם פירוש הרמב"ן זצ"ל, שנה נוספת יהגה בפירוש אור החיים הקדוש זצ"ל, וכן על זה הדרך. ואם ינהג כן שכר עמלו בצידו, שלאחר שנים מספר יקנה לו ידיעה רחבה בכל התורה עם כל מפרשיה!

ואם תשאל איך הוא יספיק בכל שבוע לגמור הפרשה של אותה שבוע עם המפרש שבחר לאותה שנה? התירוץ הוא, שלזה צריך לשבת וללמוד קצת זמן במשך השבוע ובפרט ביום השבת, ולא לאבד את הזמן עם כל מיני עסקים ופיטפוטים.

"מלחמתה של תורה - במי שיש לו חבילות של משנה"

לסיום נעסוק מעט בגודל מעלת לימוד ושינון המשניות. בוא וראה מה שהפליג על זה בדברים בספר משנת חכמים, שמי שיהיה לו ידיעה במשנה, יהיה הפתח פתוח לפניו אל כל אשר יחפוץ אחר כך. ואשרי מי שיוכל ללומדה בעל פה עד שתהיה שגורה בידו עם פרושיה, ובודאי שמובטח לו שהוא בן עולם הבא, וכאילו קיבל התורה מסיני.

והנה הגמרא במסכת סנהדרין (דף מב.) מביאה את הפסוק במשלי (כד, ו) "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה" ודורשת הגמרא: "במי אתה מוצא מלחמתה של תורה? במי שיש בידו חבילות של משנה". ופרש"י זצ"ל על אתר: "במי אתה מוצא שהוא ראוי להוראה ולעמוד על בוריה ועל עיקריה, לא באדם המפולפל והמחודד ובעל סברא שלא למד משניות וברייתות הרבה, כי זה מנין יתגלה לו הסוד, אלא בבעל משניות הרבה, שאם יצטרך

דלה _____ תורה דיליה

לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת, או אם יקשה לו דבר על דבר, יבין מתוך משניות הרבה שבידו.

ובהמשך דברי הגמרא (שם דף צט.) מובאת דרשה נוספת: ת"ר: "כי דבר ה' בזה" רבי נתן אומר, זה מי שאינו משגיח על המשנה.

"לעולם הוי רץ למשנה!"

ועיין בגמרא במסכת ב"מ (דף לג.) שקבעה: "לעולם הוי רץ למשנה". ומפרש שם המהרש"א זצ"ל בזה"ל: "וע"כ אמר הוי רץ למשנה, דכל זמן לימוד הריצה דהיינו בנערות יהיה במשנה ולא בתלמוד, שעדיין לא הגיע אז למעלה זו שצריך בה ישוב דעת".

וכבר הביא הבאר היטב (א"ח סי' א') מה שכתב האריז"ל ששיעור משניות קודם לכל דבר, ועל ידי זה זוכה לנשמה כי משנה אותיות נשמה.

לימוד הגמרא לבד אינו כולל לימוד המשניות

יטען הטוען, מפני מה התייחד בפני עצמו לימוד המשניות, הרי כשלומדים גמרא לומדים גם את המשנה הנוגעת לגמרא זו, ובזה נכלל לימוד המשניות גם כן, בבחינת "בכלל מאתיים מנה".

אבל האמת יורה דרכו, יש הרבה משניות שאין בידינו גמרא עליהן, כמו סדר זרעים וטהרות שברובם הם ללא פירוש הגמרא. כיוצא בזה יש גם בסדרים אחרים, כמו מסכת שקלים בסדר מועד, או מסכת עדויות מסדר נזיקין, או מסכת מדות מסדר קדשים. ואם לא נלמד ונשנן את אותם מסכתות, יחסר בידינו חלק גדול מן התורה שבעל פה.

ולכן עלינו להשתדל לקבוע לימוד במשניות תמידים כסדרם, ובזה נשלים בנפשנו את אחד ממ"ח הקנינים שהתורה נקנית בהם.

